

BELEDİYELERİMİZİN YAPISAL SORUNLARI *

Prof. Dr. Cevat GERAY

Kamu hizmetlerinin ülke ölçeğinde başkentten yerine getirilmesi olanaksızdır. Bu amaçla, hizmetler, bunlara ilişkin görevler, yetkiler, sorumluluklar, her ülkede değişik biçimlerde merkez ile yerel yönetim arasında bölüştürülmüştür. Bir yandan merkezdeki kuruluşlar, merkezi yönetim adına karar almaya yetkili yöneticilerin başında bulunduğu taşra basamaklarında örgütlenmişlerdir. Öte yandan, yerel toplulukların doğrudan doğruya gereksinme duyduğu günlük, ortaklaşa hizmetleri yerine getirmek üzere merkezi yönetimden ayrı, özerk yerel yönetim birimleri kurulmuştur.

Ülkemizde de, merkeze bağlı olarak, il, ilçe, bucak, hatta köy düzeyinde yönetim bölümlerine gidilmiş, buralarda merkezi yönetimin taşra birimleri oluşturulmuştur. Vali, Kaymakam, bucak müdürü gibi yerel yöneticiler merkezi yönetim adına karar almaya yetkili olarak taşra yönetiminin başındadırlar.

Bunun yanında, hizmet götürdüğü halk tarafından seçilmiş karar organları, yöneticileri, merkezi yönetim dışında tüzel kişiliği, ayrı bir bütçesi olan yerel yönetim birimleri olarak ülkemizde il özel yönetimi ile köyler ve belediyeler kurulması Anayasamızca öngörülmüştür.

İl özel yönetimi ilin tümüne yönelik hizmetleri yerine getirmek üzere kurulmuşsa da giderek işlevlerini yitirmiştir. Köy muhtarlıkları ile belediyeler kuruldukları yerde yaşayanlara doğrudan hizmet götürmekle görevli olan yerel yönetim kuruluşlarıdır. Burada yalnızca belediyeleri ele alacağız. Bununla birlikte, ilgisi olduğu ölçüde, gerektiğinde il özel yönetimi ile köy muhtarlıklarına da değineceğiz.

(*) Mimarlar Odasınınca Ankara'da 10-11 Kasım 1977 günlerinde düzenlenen «Yerel Yönetim ve Göç Yapısı» konulu seminere sunulan bildiri.

BELEDİYE KURULMASI

Belediye yasasına göre, bir yerde belediye kurulması için yerleşme nüfusunun iki bini aşması, belli birtakım formalitelerin yerine getirilmesi zorunludur. Ülkemizdeki nüfus artışı sonucu, 2000 nüfus sınırını aşan yerleşmelerde belediye örgütü kurulması yoluna gidilmesi olağan görülmektedir. Kimi kez, bu nüfus sınırına yaklaşmayan yerlerde de sayım günü, düğün ve benzeri çağrılar üzerine gelen konuklarla birlikte 2000 nüfusun aşıldığına, kimi kez de nüfusun şişirilerek yazılıp 2000'den çok nüfusa erişilmiş gösterildiğine ilişkin örnekler vardır. Nedir, köy olmaktan kurtulup belediye örgütü kurulması konusundaki bu girişkenliğin, bu tür dolanbaçlı yollara başvurulmasının nedeni? Sorunun yanıtı açıktır. Belediye kurulması sonucunda köy halkı imece ve salmadan kurtulmakta, merkezden türlü yardımlara kavuşmaktadır. Bunların en önemlisi, devletin belli gelirlerinden belirli oranlarda kesilen paylar toplamının % 80'inin (beşte dördünün) belediyelere nüfus sayısına göre dağıtılması, geri kalan (% 20'den) beşte birinden oluşan «Belediyeler ortak fonu»ndan, nüfusu 50 binin altındaki küçük belediyelerin borçlanma (ya da ilk kez yapılan imar plânı için bağış) yoluyla yararlandırılmalarıdır. İçişleri Bakanlığı bütçesinde 1967 yılından bu yana konulmakta olan yardım fonundan da yıllık bütçesinde öz gelirleri 500 bin liranın altında olan küçük belediyelere yardım yapılmakta, yeni kurulan belediyeler bu konuda önceliğe sahip bulunmaktadır. Bu belediye örgütünü merkezden, kaynak aktarmak için araç durumuna düşürmektedir.

Belediyeler, akçalı destek yanında, merkezin personel, teknik yardımlarından da yararlanmaktadırlar.

Nüfus artışları sonucu, nüfusu 2 binin altındaki yerlerin büyük çoğunluğu belediye örgütüne sahip olmuştur. 1929'da Türkiye'de 467 belediye vardı. Bu sayı bu gün 1688'i aşmıştır. Bu belediyelerden 47'si il, 554'ü ilçe, 377'i bucak merkezidir. Geri kalan 690'ı hiçbir yönetim bölümünün merkezi değildir. Köy muhtarlığından belediyeye dönüşmüştür. Bu durumda belediye kurulmasında yalnızca nüfus ölçüsüyle yetinilmemesi akçalı kaynakların, gelişme eğilimlerinin elverişli olup olmadığına bakılması, hatta önkoşulan nüfus ölçüsünün 3 bine ya da 5 bine çıkarılması düşünülebilir. Fakat, kırsal alanlarda köy yönetimini güçlendirmek ya da kırsal toplumların kalkınmaya katkısını sağlayıcı öteki yönetim

birimlerini, özellikle ilçe çapında yerel yönetim birimini kurup geliştirmedikçe, belediye olmak eğilimi sürüp gidecektir.

BELEDİYE GÖREVLERİ

Anyasamızın 116. maddesi yerel yönetimlerin halkın ortak gereksinmelerini karşılamak üzere genel karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişileri olduklarını belirtmekte, bunların kuruluşları, aralarında birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri, bunların merkezi yönetim ile bağ ve ilgilerinin yasayla düzenlenmesini öngörmektedir. Anayasanın aynı maddesinde yerel yönetime, «görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır» denilmektedir.

Belediye kurulmasında ana amaç yerel halkın ortak gereksinmelerini karşılamaktır. 1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı Belediye Yasası'nın birinci maddesinde, belediye, «beldenin ve belde halkının yerel nitelikteki ortak ve uygarca gereksinmelerini düzenlemek ve gidermekle yükümlü bir tüzel kişilik» olarak tanımlanmıştır. Fakat Belediye Yasası, yerel halkın tüm gereksinmelerini karşılamaya yönelik genel bir görevlendirme ya da yetkilendirme yerine, hangi görevlerin belediyelere yüklendiğini 15. maddesinde dizin olarak gösterilmiştir. Kimi görevler de tüm belediyeler için isteğe bağlı görev olarak öngörülmüştür. Üçüncü bir küme oluşturan öbür görevler de, gelirlerine göre belediyelere zorunlu kılınmıştır.

Bu açıdan belediyeler, 50 bin, 200 bin, 500 bin, liradan çok gelirlili belediyeler olmak üzere üçe ayrılmış, buna göre görevlendirme yapılmıştır. Hemen belirtelim ki 1930'dan bu yana gelire göre kumelendirmenin anlamı kalmamıştır. Bütçesi 500 bin liranın altındaki belediyeler azalmaktadır. Denilebilir ki, artık söz konusu görevler irili ufaklı tüm belediyeler için zorunlu görev niteliğine bürünmüştür. Böylece, belediye büyüklüğüne göre görevlendirme amacının gerçekleşmesine olanak kalmamıştır. Öte yandan, Belediye Yasası'nın 19. maddesi, belediyelere, yasaların yüklediği görevleri yerine getirdikten sonra beldede oturanların ortaklaşa, uygarca gereksinmelerini karşılayacak her türlü girişimler hizmetleri yapmalarına olanak sağlayan genel bir yetki tanımıştır. Maddenin gerekçesinden anlaşıldığına göre, devlet yasalarına aykırı olmamak kaydıyla, yerel eğilim ve gereksinmelerin gerektirdiği her türlü imar ve geliştirme kararlarını vermek, uygula-

mak konusunda her bireyin doğal haklarından olan çalışma serbestliği hakkı açıkca belediyelere de tanınmıştır.

Halkın yerel gereksinmelerinde 1930'dan bu yana değişiklikler olmuştur. Çağdaş teknolojiye gelişmelere, toplumsal ekonomik gelişmelere bağlı olarak halkın özlem ve gereksinmelerinde gelişmeler görüldüğü gibi, hizmetlerin nitelik değiştirdiği de olmuştur. Belediye yasasıyla belediyelere verilen kimi görevleri sonradan merkezin üzerine aldığı bilinmektedir. Kentleşme sonucunda ortaya çıkan konut, alt-yapı, arsa, gecekondular sorunlarını çözmek için çeşitli görevler ortaya çıkmıştır. Bu nedenlerle, merkezle belediyeler ve öbür yerel yönetim birimleri arasında yeniden görev bölüşümü yapılması zorunlu duruma gelmiştir. Anayasanın, görevle orantılı gelir sağlanmasına ilişkin buyruğunun yerine getirilebilmesi için de buna zorunluluk vardır.

Merkezle yerel yönetim arasında yapılacak görev bölüşümünde aşağıdaki ilkelere uyulması gerekmektedir;

- Hizmetin yararları belli bir yerleşmenin sınırları içinde kalıyorsa,
- Hizmet, yerleşme büyüklüğünde daha ekonomik olarak gerçekleştirilebiliyorsa,
- Hizmetin yerleşme sınırları dışında ya da ülke ölçeğinde üretilmesini gerektiren teknolojik ve öteki zorunluluklar yoksa,
- Maliyetine, yönetimine, denetimine yerel halkın doğrudan katılması söz konusu ise görev yerel niteliktedir.

Tersine, hizmetin yararları belde sınırlarını aşıyorsa, yerel olarak üretilmesi gerekmiyorsa, ya da hizmetin ülke düzeyinden üretilmesi hem ekonomik açıdan hem de teknolojik açıdan zorunluluk gösteriyorsa, bu görevin merkezi yönetime bırakılması uygundur.

Örnek vermek gerekirse, bir yerleşme halkının çöplerini toplamak yerel bir görevdir, oysa bir barajın yapılması merkezin görevidir. Kent içindeki kaldırımların, yolların yapımı bir yerel görevdir. Kentlerarası kara yollarının yapımı merkezin görevidir. Eskiden her belde için elektrik üretimi söz konusu iken, teknolojik ilerlemeler, ulusal ve uluslararası elektrik üretim ağının kurulması karşısında, artık bu görev ulusal nitelik kazanmıştır. Fakat kent-içi elektrik dağıtım ağının kurulması, işletilmesi görevi yine belediyelerde kalmıştır.

Belediye görevlerinden kimilerinin zaman içinde merkezin görevi durumuna getirilmesi, gerçekte, merkeziyetçi bir eğilimi yansıtmaktadır. Özellikle, sağlık hizmetleri, örneğin hastane açmak görevi, artık merkeze geçmiş görünmektedir. Bugün ülkemizde belediyelere bağlı yalnızca 6 hastane vardır. Belediyeler, bunların yönetiminden kurtulmak, başlarından atmak eğilimindedirler. Ulusal ölçekte belli bir hizmet düzeni korumak ya da gerçekleştirmek amacıyla merkezi yönetim sağlık hizmetlerini belediyelere bırakmamaktadır.

Gecekondu konusundaki 775 sayılı yasa, daha önceki yasalardan farklı olarak, belediyelerin yerine İmar ve İskân Bakanlığının daha etkin duruma girmesini, girişkenliği ele almasını, belediyeyi dışarda tutarak bir takım hizmetlerde bulunmasını amaçlamaktadır. Yine kentleşme sorunları açısından önemli olan imar plancılığı ile ilgili belediye görev ve yetkilerine 1972'de 6785 sayılı İmar Yasası'nda yapılan değişikliklerle, önemli sınırlamalar getirilmiştir. İmar ve İskân Bakanlığının planları değiştirerek onaylama yetkisi genişletilmiş, metropoliten alanlarda plan yapma görevi bu bakanlığa yüklenmiştir. Hatta adı geçen bakanlık, belediyelerin hazırladıkları imar yönetmeliklerini onlar adına hazırlama durumuna girmiştir.

Görüldüğü gibi, teknolojik ilerlemeler, ulusal çapta belli bir hizmet düzeyini gerçekleştirme amacı yanında, belediyelerin teknik gücündeki, akçalı olanaklarındaki yetersizlikler ile yerel politikaların baskılarına açık olduklarını gerçekte göstererek merkezi yönetimin yerel nitelikteki hizmetleri, yetkileri, sorumlulukları üstlendiği anlaşılmaktadır. Sanki merkezi yönetim siyasal etkilerden korunmuş varsayılarak, bu amaçla merkezin yetkilerinin genişletilmesinin, belediyelerin yetki alanlarını sınırlandırılmasının nedenini anlamak güçtür. Üstelik, yerel nitelikteki kamu görevlerinin halkın seçimiyle işbaşına getirdiği belediyeler tarafından gerçekleştirilmesini engelleyen bu eğilim, demokratik açıdan sakıncalar taşımaktadır. Bu, gerçekte, merkezdeki politikacılara etkinlik kazandırmayı amaçlayan süreçlerin bir başka görünümüdür.

MERKEZİN BELEDİYELER ÜZERİNDE YÖNETSEL DENETİMİ

Anayasada, kamu yönetimi, bir yandan merkezi yönetim öte yanda yerinden yönetimden oluşan bir bütün olarak öngörülmektedir. Bunun gereği olarak, yerinden yönetimi geliştirmek üzere

denetim ve gözetimde bulunmak, merkezle yerel yönetim arasındaki işbirliğinin, işbölümünün konulan genel kurullara göre işlemesini sağlamak amacıyla yerel yönetim üzerinde merkezi yönetimin denetleme (idari vesayet) yetkisi vardır. Bu, daha çok merkezi yönetimin egemenliğini korumak, yerinden yönetimi gözetim altında tutmak amaçlarına yönelmiş bir denetimdir. Yerel yönetimin kendi başlarına bırakılması söz konusu olamayacağına göre, sınırlı kaynaklarını en ussal biçimde kullanmasını, kamu hizmetlerinde ülke çapında benzeşikliğin sağlanmasını ya da belli bir düzeyin altına düşülmemesini amaçlayan bu denetim, yerel yönetimin özerkliğini ortadan kaldıracak boyutlara dönüştürülmemelidir. Geri kalmış bölgelerdeki halkın gereksinmelerini karşılamak açısından, hizmet düzeylerinde eşitliği sağlamak ayrı bir önem kazanmaktadır. Hizmet eşitliğini sağlarken geri kalmış bölgelerdeki belediyelere toplumsal adaletin gerektirdiği, fırsat eşitliğinin zorunlu kıldığı olanakları sağlamayı amaçlayan bir denetim düzeni bu bölgelerde canlılık yaratmanın bir amacı olmakla kalmaz aynı zamanda, yerel yönetimin ulusal kalkınmaya daha büyük katkıda bulunmalarına da yararlı olur.

Merkezin belediyeler üzerindeki yönetsel denetimi :

1. Belediyenin kararları,
  2. Belediyenin eylem ve işlemleri,
  3. Belediyenin başkan, encümen ve meclis gibi organları,
  4. Belediye görevlileri
- üzerinde uygulanmaktadır.

Belediye kararlarından kimisinin yürürlüğe girmesi en büyük (Mülkiye memurunun) yerel yöneticinin ya da bakanın, hatta bakanlar kurulunun onayına bağlı tutulmuştur. İlke olarak, merkezi yönetimin bu konudaki yetkisi kararı onaylamamak, bozmak ya da geçersiz saymakla sınırlıdır. Yoksa, merkezi yönetim, yetkili yerel organının yerine geçerek karar alamaz. Fakat, imar plânlarının onaylanması konusunda bu ilkenin dışına çıkmıştır. Örneğin, belediye meclisinin benimsediği imar planını onaylamak ya da geri çevirmek yanında İmar ve İskân Bakanlığına değiştirerek onaylamak yetkisi İmar Yasası'yla tanınmıştır. Daha önce de dediğimiz gibi, bu konuda merkezin denetimi siyasal nedenlerle genişletilmiş, böylece belediye özerkliği kısıtlanmıştır.

Belediye eylem ve işlemleri üzerindeki denetim yetkisi başta İçişleri olmak üzere İmar ve İskân, Maliye Bakanlıklarınca yapılan denetlemeler, uygulamanın yasalara uygunluğunu sağlamak amacıyla yöneliktir. Bu denetlemelerin bir baskı aracı olarak kullanıldığı görülmektedir. Gerçekte, denetimin bir amacı da eğitmek ya da yol göstermektir.

Belediye organları üzerindeki merkez yetkileri önemli ölçüde daraltılmıştır. Anayasanın 116. maddesi, seçilmiş organların organlık sıfatlarını kazanmaları, yitirmeleri konusundaki denetimin ancak yargı yoluyla olacağını belirtmiştir. Buna karşın, Ankara Belediye Başkanının görevden alınması gibi yasa dışı uygulamalara merkezin başvurduğunu, fakat Danıştay'ın bu konuda yürütmeyi durdurma kararı verdiğini anıyalım.

Belediyede çalışan kimi kamu görevlileri üzerinde çeşitli bakanlıkların atama, atama önerilerini onaylama gibi yetkileri vardır. Bu yetkilerin zaman zaman siyasal endişelerle kullanıldığı, merkezin karışmasının yerel yönetim özerkliğini zedeleyici boyutlar kazandığı bir gerçektir. Ülke düzeyinde belli kurallara uymak, belli nitelikleri aramak, personel yönetimi ilkelerine uygunluğu sağlamak amacıyla yönelik olan bu tür bir denetleme, hiçbir kez belediyede çalışanların haklarını korumak, devlet görevlilerininine benzer bir güvenceli statüye sokmak amaçlarından bağımsız düşünülemez. Belediye görevlileriyle ilgili personel yasası da çıkarılmış değildir. Belediyede çalışanların, işçi statüsünde değilse hiçbir toplumsal güvencesi yoktur, denilebilir.

BELEDİYE GELİRLERİ

Belediyelere görevlerini yerine getirmek için gerekli gelirleri sağlamak amacıyla Cumhuriyetin kuruluşundan hemen sonra çıkarılan 423 sayılı Belediye Vergi ve Resimleri Yasası, 1948'de yerini 5237 sayılı Belediye Gelirleri Yasası'na bırakmıştır. Otuz yıla yakın süredir yürürlükte bulunan yasa, belediyelere 80 ayrı kaynaktan gelir öngörmüştür. Belediyelerin gelirlerini belli başlı şu kümelerde toplayabiliriz :

1. Devlet vergilerinden paylar (Belediye eliyle toplanmayan vergilerden)
2. Belediyelerce salınan vergi, resim ve harçlar

3. Vergi dışı gelirler (Taşınmaz mallardan, cezalardan, belediye işletmelerinden)
4. Yardımlar, bağışlar, borçlanmalar
5. Öteki gelirler (Asker ailelerine yardım ve benzerleri)

Belediye gelirleri arasında devlet eliyle salınan vergilerden belediyelere ayrılan paylar önemli bir yer tutmaktadır. Gelir ve kurumlar vergileri toplamının % 5'i, gümrük vergilerine eklenen % 15 belediye payı, tekel maddelerinden alınan üretim vergisinin % 2'si, akaryakıt üretim vergisinin % 8'i, motorlu kara taşıtları vergisi ile trafik cezalarının % 11'i, ihale bedellerinin % 01 ile % 1 arasında değişen oranı belediyelere ayrılmaktadır. Ortak trafik fonundan ayrılan paralar da bunlar arasındadır. Trafik cezaları ile motorlu kara taşıtları vergisi dışında kalanlardan ayrılan payların % 80'i, belediyelere nüfusa göre dağıtılmakta, geri kalan % 20'si belediyeler ortak fonunda toplanarak küçük belediyelere borç ya da bağış biçiminde yardım olarak verilmektedir. Motorlu kara taşıt vergisi ve trafik cezaları belediyelere nüfusa göre dağıtılmakta, bu kaynaktan ortak fona para ayrılmamaktadır.

Belediyelere ayrılan bu paylar çoğu kez gecikmeyle ve eksik olarak gönderilmektedir. Dağıtımda, genellikle bir önceki nüfus sayısı dikkate alındığından belediyeler kayba uğramaktadırlar. Örneğin Ankara Belediyesi'ne 1975 sayım sonuçlarına göre, en az 1,4 milyon kişi üzerinden pay ödenmesi gerekirken, 1970 sonucuna göre 1.2 milyon nüfus üzerinden pay ayrılmaktadır. Oysa, 1976 yılında Ankara nüfusu 1.9 milyonu aşmıştır. Böylece, aşağı yukarı Ankara Belediyesi altı yıl önceki nüfusa göre pay almaktadır. Bu durumda, 700-800 bin kişi için, yani Ankara nüfusunun üçte biri için yasal payını alamamaktadır. Aynı gözlem, İstanbul, İzmir gibi büyük kentler için de geçerlidir. Genel Bütçeye ödenek konulması gereken paylar için gerekenden daha az ödenek konulduğu ya da konulan ödenekten daha az verildiği çizelge 1'in incelenmesinden anlaşılmaktadır. Buna karşılık, merkezin bağış ve yardım adı altında belediyelere para gönderdiği biliniyor. Yasal olan haklarını vermeyip de, merkezin istediği belediyelere açıktan bağış ve yardım göndermesi yasa dışı bir tutumu yansıtmaktadır.

ÇİZELGE I

**Devletin Belediyelere Vermesi Gereken Paylar İle
Verilenler, Bağış ve Yardımları
(1964 - 1968) (Milyon TL.)**

Yıllar	Verilmesi Gereken	Verilen	Eksiği	Bağış ve Yardımlar	Artığı
1964	422.3	403.5	18.9	26.7	7.8
1965	492	434.3	57.8	108.9	51.2
1966	614.6	547.3	67.4	142.4	75
1967	657	563.7	93.4	211.3	117.9
1968	740.2	581.2	159.	292.9	133.9

Kaynak : Numan ERSOY «Maliye Bakanlığı Açısından Belediye Gelirleri», Belediye Gelirleri Semineri, Ankara 1972, s. 92-99'daki çizelgelerden derlendi.

Belediye aracılığı ile salınmayan vergilerden taşınmaz (emlâk) vergisi de önemli bir gelir kaynağını oluşturmaktadır. 1972'de bina ve arazi vergisi yerine konulan emlâk vergisi, belediye sınırları içindeki taşınmazlardan toplanan vergilerin % 50'sini belediyelere bırakmaktadır. Taşınmaz sahibinin bildirimine dayandırılan bu verginin etkin biçimde izlenerek değer artışlarının altında vergilendirmenin önlenmesi, böylece verimin sağlanması gereklidir. Kanımızca, belediye sınırları içindeki taşınmazlardan toplanan verginin tümü belediyeye bırakılmalıdır.

Taşınmazların kamulaştırma ve inşaat hareketleri sonucunda artan değerlerinin küçük bir dilimini vergilendirme amacını güden «Şerefiyenin», maliyeti yüksek, verimi düşük bir gelir kaynağı olarak çok sınırlı bir uygulanma olanağı bulunmaktadır. Taşınmaz sahiplerinin yol yapımı, kanalizasyon, kaldırım gibi alt-yapı giderlerine katılmasını amaçlayan yatırımlara katılma payları, giderin küçük bir diliminin, yapım bittikten sonra taksitlerle geri alınmasını sağlayabildiğinden, verimli bir kaynak olarak uygulanmıyor. Kentleşmenin maliyetine katılma ve toplumun yarattığı değerlerin topluma geri verilmesi amacını güden değerlendirme resmi (şerefiye)nin, katılma paylarının taşınmaz mal değer artışı vergilerinin belediyeler için verimli birer kaynak durumuna getirilmesi zorunludur. Oysa, taşınmaz mallardaki değer artışları belediyelere değil, hazineye gitmektedir. Bina ve arazi vergisiyle birlikte, temizlik ve aydınlatma vergisi de tarihe karışmıştır. Yasa

koyucunun emlak vergisi çıkarılırken konunun belediye gelirleri yasası tasarısıyla çözüleceği gerekçesiyle, bu konuda gereken önemi almaması yüzünden belediyeler özellikle temizlik giderlerine karşılık, hizmetten yararlananlardan bir kuruş bile alamamaktadır. Bu konuda, İstanbul'un temizlik işlerini bir örnek olarak gösterebiliriz. İstanbul Belediyesi Başkanı İsvan'ın açıklamalarına göre, hengün 3 bin ton çöpün kaldırılabilmesi için eldeki 281 kamyonundan 230'u (her seferde 60 km. gidiş geliş olmak üzere) toplam 13.000 km. yol yapmak zorundadır. 3500 temizlik işçisiyle 170 görevlinin çalıştığı temizlik işleri örgütünün İstanbul Belediyesine maliyeti, yılda 200 milyon liranın üstündedir.

Belediyelerimizin gelir düzeni, bugün belediyede çalışanların aylıklarını, ücretlerini veremeyecek ölçüde kısır, verimsiz, yetersizdir. Daha doğrusu, bu gün yürürlükteki yasalar belediyelere görevlerini yerine getirmeye yeterli gelir sağlayamamaktadır. Bunu doğrulamak için uzun boylu ayrıntılara girmek istemiyoruz. 1962-1972 dönemini özetleyen çizelge 2'de belediye gelirlerinin toplam kamu gelirleri içindeki payının ne denli azaldığı açıkça görülmektedir. On yılda kamu gelirleri 5.6 katına yükselirken, belediye gelirleri 3.1 katına çıkabilmiştir. Aşağı yukarı kamu gelirlerinin on yıllık dönemdeki artış hızını belediye gelirleri yarı yarıya izleyebilmiş, daha doğrusu, aynı hızla artamamıştır. Gerçekten, belediye gelirlerinin kamu gelirleri içindeki oranı % 9.7'den % 5.4'e düşmüştür. Oysa 1960'da bu oran % 16.4 çevresindeydi.

ÇİZELGE II

Belediye Gelirlerinin Kamu Gelirleri İçindeki Payı ve Artışları (1962 - 1972)

Yılları	Toplam Kamu Geliri (a)	Belediye Gelirleri (b)	Belediyelerin Kamu Gelirlerinde Payı b/a	b/a Dizgesi
1962	100	100	9.7	100
1962	148	127	9.9	102
1970	353	231	9.6	99
1972	558	313	5.4	55

Belediye gelirlerinin kamu gelirleri içindeki yerini 1927 - 1975 gibi uzun bir dönem içinde incelersek, belediye sınırları içinde yaşayan nüfusun üç katına çıktığını, buna karşın belediye gelirlerinin kamu gelirleri içindeki oranının değişmediğini, giderek görece önemini yitirme durumuna girdiğini görürüz.

Belediye gelirlerinin yurt düzeyinde belediyelere dağılışı da ilginçtir. 1973 yılında belediyelerin % 65'inin geliri 1 milyon liranın altında, ancak 1.6'sı 20 milyonun üstünde bulunuyordu. Konuya nüfus büyüklükleri açısından bakıldığında da ortalama belediye bütçesi kişi başına belediye geliri, yerleşmenin nüfusu arttıkça giderek yükselmektedir. Örneğin 2 - 10 bin nüfuslu kasabalarda kişi başına belediye geliri 112 lira iken, 500 binden çok nüfuslu büyük kentlerde 289 liradır.

Devletin belediyelere yardımları, kamu gelirlerindeki artışlara koşut olmamaktadır. 1965 - 1972 yılları arasında kamu gelirleri % 369'la artış gösterirken, belediyelere yapılan devlet yardımının oranı % 227'lik bir artış göstermiştir. Önemli olan nokta, bu yardımların dağıtımında belediyeler arasında siyasal açıdan fark gözetilmesidir. Bir örnek olmak üzere, İmar ve İskân Bakanlığı bütçesine konulan imar uygulama, kamulaştırma ve düzenleme yardım ödeneklerinin kullanılmasını inceleyelim. Konuyla ilişkin Çizelge 3 bunu tüm çıplaklığıyla ortaya çıkarmaktadır :

ÇİZELGE III

İmar Düzenleme ve Kamulaştırma Yardımlarının Belediyelere Dağılımı (1971 - 1973)

Belediyeler Yıllar	CHP'li		AP'li		Öbürleri	
	Bel. %	Öde. %	Bel. %	Öde. %	Bel. %	Öde. %
1971	38	31	39	50	23	19
1972	19	15	56	65	25	20
1973	24	24	50	54	26	22
1974	63	80	14	7	22	13
1975	18	13	54	66	28	21
1976	20	17	53	59	27	24
1977	31	29	42	44	27	27
Ortalama	30	30	44	49	26	21

Yardımların partizanca dağıtıldığına ilişkin şu örnek ilginçtir. ABD karşılık paralar hesabındaki 190 milyon liranın, yeni kurulmuş küçük belediyelerin yatırım gereksinimleri için kurulacak bir fona aktarılması için bir anlaşmaya varılmışken, bu paraların MC yanlısı olan Bursa, Samsun, Düzce, Menemen, Karabük, Nevşehir, Kırıkkale, Bafra, Ordu, Adapazarı belediyelerine dağıtıldığını ANKA Ajansının bir haberinden öğreniyoruz. Görüldüğü gibi Ankara, İstanbul, İzmir, Adana gibi CHP'li büyük belediyeler parasızlıktan kıvranırlarken MC iktidarı belediyelere yardım için yasal olanak bulunamadığını ileri sürerek içtensizliğin ve partizanlığın en somut örneklerini vermiştir. Bu denli partizanlıklar yeni değildir. Aynı durum, İstanbul'un CHP'li Belediye Başkanı rahmetli Haşim İşcan'ın da başına gelmiştir. (AP'li Başbakan Demirel, usta bir yönetici olan İşcan'a esirgediği yardım lütfunu, AP'li başkan vekili Ilgaz'a, hem de İşcan'ın mezarı başında kulağına fısıldayarak müjdelemiştir).

1973 yılına gelinceye dek büyük belediyelere AP'li belediye başkanları işbaşında iken büyük yardımlar sağlanmıştır. Örneğin, 1972'de Ankara'ya toplam 190 milyon lira yardım yapılmıştır. 1971'de İstanbul'a yapılan yardımın tutarı 175 milyon liradır.

BELEDİYE GİDERLERİ

Belediye giderleri giderek artmaktadır. 1956'da giderleri 100 sayarsak, bu dizgenin 1972'de 644'e vardığı görülüyor. Fakat kişi başına gider artışı aynı hızla olmamıştır. 1956'da kişi başına giden 55.2 TL. iken, 1970'de bu ortalama 128.1 TL.'ne yükselmiştir.

Bu giderlerin, büyük dilimi (% 81'i) güncel işlere (Cari harcamalara) ya da aktarmalara (transferlere) gitmekte, küçük bir dilimi de (% 19'u) yatırıma yönelmektedir. İlginç olan nokta 1956'dan bu yana yatırım giderlerinde önemli düşmeler görülmüştür. Yatırımın görece önemi 1956'da % 42 iken 1968'de bu % 19'a inmiştir. Öte yandan, güncel giderlerin çok önemli yüzdesi (65'i) personel giderlerine gitmektedir. Personel giderlerinin bütçenin üçte birini aşamayacağına ilişkin yasa maddesi geçerliğini çoktan yitirmiştir. Başka bir anlatımla, belediye gelirleri ancak personel giderlerine ayrılabilmektedir. Bunda belediye kadrolarının gereksiz yere şişirilmesinin kuşkusuz payı büyüktür. Ancak belediyelerin hizmetlere, altyapı yatırımlarına gereğince yönelemediklerini, görevlerini yapamaz duruma düşüklerini, bunda gelir yetersizliğinin büyük etkisi olduğunu da eklemekte yarar vardır.

BELEDİYE SORUNLARININ BOYUTLARI

Bugünkü belediye düzeni, kentleşen, değişen toplumun isteklerine, halkın özlemlerine ters düşmektedir. Özetlersek :

1. Belediyelerimizin yönetimine ilişkin kurallar, gelir kaynakları otuz kırk yıl öncesinin koşullarına göre çıkarılmış, köhneleşmiş yasalara dayanmaktadır.

2. İrili ufaklı belediyeler aynı kurullara, aynı yöntemlere bağlı tutulmuşlardır.

3. Yerel nitelikteki kimi görevler, özellikle sağlık, elektrik, su gibi belli başlı alt yapı hizmetleri devletin sorumluluğuna geçmiştir. Plânlama, teknik yardım, gecekondular, personel işleri konularında belediyeler üzerindeki özeysel denetim yetkisi genişletilmiştir. Bunun sonucu, özeyselcilik (merkeziyetçilik) artmıştır.

4. Yeterli gelir kaynakları sağlanmamış, Belediyeler Devlet gelirlerinden ayrılacak paylarla yapılacak yardımlara avuç açar durumda bırakılmışlardır. Üstelik, bu payların Belediyelere dağıtımını büyük kent belediyelerinin aleyhine olmaktadır. Payların ödenmesinde gecikmeler ve yasa dışı uygulamalar görülmektedir.

5. Uzun dönemde, belediye sınırları içinde yaşayan nüfusun oranı 3 katına çıkarken belediye gelirlerinin tüm kamu gelirleri içindeki oranı aynı kalmıştır.

6. Devletin belediyelere yardımı kamu gelirlerindeki artışa koşut olmamaktadır. Üstelik, bu yardımların dağıtımında siyasal ölçülere göre keyfi davranılmaktadır.

Devletle Belediye arasında görev ve gelir bölüşümünü amaçlayan temel düzenlemelere gidilmesi zorunludur. Belediyelerimizi içinde buldukları akçalı bunalımdan kurtarmanın tek yolu Anayasamızın yerel yönetime görevleriyle orantılı gelir sağlayacağına ilişkin buyruğunu yerine getirmektir. 1961 Anayasasının 116. maddesindeki buyruğu savsaklanmaktadır. Belediyelerin devlete avuç açar durumdan kurtarmak için gerekli köklü önlemlerin alınması zorunludur. Fakat konuyu yalnızca belediye gelirleri yasası çerçevesi içinde ele almak sakıncalıdır. İlk önce, merkezle belediyeler ve öteki yerel yönetim birimleri arasındaki hizmet bölüşümü, iş bölümü ilkeleri saptanmalı, sonra gelir bölüşümü nesnel ölçütlere bağlanmalıdır. Kısacası, akçalı denkleme (ya da malî tevzin) yoluna gidilmelidir. Böyle bir denkleştirme ile belediyelerin görevlerini sıralarken, bunların gerçekleşmesi için gerekli gelirlerin de beledi-

yelerin serbestçe kullanımına bırakılması yanında, devletin yapacağı yardımların koşulları da düzenlenmelidir.

Devlet, bizde gelir, kurumlar vergisi gibi, verimli esnek tüm vergi kaynaklarını elinde toplamıştır. Belediyelere bağımsızca kullanabilecekleri verimli vergi kaynağı bırakmamıştır. Pek çok ülkede olduğu gibi, taşınmaz vergileri, oturma, ticaret, meslek ve işletme vergileri belediyelere bırakılmalıdır. Bizde, emlak vergisinden belli bir yüzdesi (% 50'si) BELEDİYELERE bırakılmaktadır. Kanımızca Belediye sınırları içindeki taşınmaz vergilerinin tümü belediyelere bırakılmalıdır. Vatandaşların belediye giderlerine, kentleşmenin yüklediği giderlere katılmalarını sağlamak üzere «oturma», «geçici oturma» vergileri (hemşehrilik vergisi niteliğinde) alınmalıdır. İşletme vergisi bugünkü gibi devlete değil, belediyelere bırakılmalıdır. Öbür ülkelerde bu tür tüketim vergileri yerel yönetimin önemli gelir kaynaklarından. Ticaret ve meslek sahipleri gelirlerinin de, bu uğraşlarından dolayı belediyelerce vergilendirilmesi olanağı yaratılmalıdır. «Üretim» (imalât) le ilgili vergiler de işyerinin bulunduğu yerin belediyesine bırakılmalıdır. Devletçe toplanan «emlak satış» ve «değer artışı» vergilerinin kaynağı (matrahı) ile merkezi yönetimin hiçbir ilişkisi bulunmadığına, taşınmazların değer artışlarının kentleşmeden doğduğuna, belediye hizmetlerinin sağlanması sonucunda ortaya çıktığına göre, belediyeye bırakılması yerinde olacaktır. Bugünkü kısır değerlendirme resmi (şerefiye) de böylece kaldırılarak, yerine daha verimli bir vergi kaynağı yaratılmış olur. Öte yandan, devletçe toplanan öteki vergilere belediyeler ek oranlar (munzam kesirler) ekleyebilmelidir. Kentin sağladığı olanaklardan, üstünlüklerden yararlananların, buna karşılık gelirlerinden bir dilimini de gelirin yaratıldığı yerin belediyesine bırakması bu yoldan olanaklıdır.

Yirmi yıldır bir türlü çıkarılamayan belediye gelirleri tasarısının yaşalaşması geçikmektedir. Böyle geniş kapsamlı bir yasa yerine, belediyelere devlet bütçesinden belli bir oranın ayrılmasını öngören tek maddelik bir akçalı denkleştirme tasarısı süratle meclisten çıkarılmalıdır. Bugün belediyelerin devlet bütçesinden aldığı payların oranı % 2.4 çevresinde olduğuna göre, bunun en az % 5 olarak saptanması sonucunda bugünkü belediye gelirleri iki katına yükselecektir. Bu payların dağıtımında bugünkü gibi yalnızca nüfus sayısı değil, yerleşmenin dağınıklığı, engebeli oluşu, yüzölçümü, yol uzunluğu, kişi başına belediye vergi yükü, kişi başına belediye borcu, belediyeye yük yükleyen okul, polis, sosyal yardım, sağlık gibi kamu hizmetleri ile kentsel alt yapı ve belediye hizmetleri-

nin kişi başına ve toplam maliyetleri gibi öbür nesnel ölçüler de dikkate alınmalıdır. Bunun dışında, devletin belediyelere yapacağı yardımlar toplum yararına olan hizmetler ile tesisler özendirme, denetlemek için bir araç olarak düşünülmelidir. Bu yardımlar «özel amaçlı» yardımlar niteliğinde olmalı, belediyeler - arası nüfus, alan, ekonomik düzey farklılıklarını gidermeyi amaçlamalıdır. Belediyeler gelirleri yasası gibi uzun soluklu bir girişim yerine, tek maddelik bir denkleştirme yasası hemen çıkarılmalıdır. Böylece hem Anayasanın buyruğu yerine getirilmeli, hem de belediyelerimiz ve çalışanları bu bunalımdan kurtarılmalıdır. Belediyelere görevleriyle orantılı gelir sağlamak Anayasanın bir buyruğudur. Bu buyruğu yerine getirmeyen iktidarlar gelecek kuşaklara karşı tarihsel sorumlulukla karşı karşıyadırlar.

BELEDİYE SORUNLARININ KÖKENİNDE SİYASAL GÜÇ YAPISI YATIYOR

Belediyelerimizin içinde buldukları bunalım, kuşkusuz, ulusal ve yerel ölçeklerdeki siyasal güç yapılarından bu da toplumsal-ekonomik yapı çelişkilerinden kökenlenmektedir. Belediyelerin merkezle olan ilişkilerinin düzenlenmesinde özeysel (merkezi) güç ile yerel güç arasında çelişki ve çatışma gittikçe belirginleşmiştir.

Özeysel siyasal güç, yerel yönetime özerk bir siyasal güçlenme hakkı tanımamaktadır. Başka bir deyimle, özeysel güç, yerel gücü kendine karşı, kendisiyle yarışan bir güç olarak görmekte, gelişmesini engellemektedir.

Özeysel siyasal, güç, ulusal ölçekteki etkinliğini yerel ölçekte sürdürebilmek için yerel yönetimin özerk, bağımsız bir güç olarak gelişmesine, gerçek demokrasilerde olduğu gibi katlanamamakta, izin vermemektedir. Ulusal yasama meclislerine seçilmezden önce özellikle belediyelerde seçimle görev almış olanların yerel yönetimin sorunlarına yeterince eğilmedikleri gerçektir. Belediyeler ulusal meclislere sıçramak için birer atlama taşı olmaktan ileriye gidememektedir.

Yerel yönetime bırakılması gereken pek çok yerel nitelikli görevi Devletin üstlenmesinin, yönetsel ve teknik denetim sınırlarının genişletilmesinin görevleriyle orantılı gelir kaynakları sağlanacak yerde giderek belediyelerin devletin yardımına avuç açar durumda bırakılmasının nedeni, yerel demokrasinin gelişmesinden, özeysel yönetimi ele geçirmiş bulunan tutucu güçlerin ürkmesidir.

Yerel ve özeysel siyasal güçlerin sınıfsal kökenleri ya da tabanları farklı olduğunda, özellikle MC'nin işbaşında olduğu dönemlerde görüldüğü gibi, büyük kentlerde geniş halk kitlelerinin desteğiyle toplumcu belediyelerin işbaşına gelişi, çelişkin büyüyecek tüm boyutları ile ortaya çıkması sonucunu doğurmuştur.

Belediyelerin akçalı sorunlarına çözüm getirilmemesinin nedeni açıktır. Belediyelerin, özel kesime dayalı hükümetlerce yapılan kaynak dağıtımından pay alamaması yadırganmamalıdır. Temelde yatan sorun, kaynak paylaşma sorunudur. Ekonominin sağladığı, yarattığı kaynaklar özel kesimin emrindedir. Alınan vergiler, harçlar ve karşılıklarla kurulan kamu işletmeleri, ürettiği hizmetlerin, alt-yapının satış fiyatlarını arttıramıyor, zarar ediyor. Böylece maliyetin altındaki satışlarla bu kaynaklar, kullananlara, yararlananlara aktarılıyor. Bu da özel kesimin kârına eklenmiş oluyor.

İktidarın belediyeye kaynak aktarması, özel kesimin emrindeki kaynakların azalması demektir. Belediyelere vergi koyma, kaynak toplama yetkisi verilmemesi de bu kaynakların azalmasını engellemek içindir.

Kaynak paylaşma savaşımına belediyeler güçlü, üretken girişimlerle katılmalıdırlar. Böylece özel kesime kaynak aktarmak yertine, öz gelirlerini arttırabilirler.

Toplumcu belediyelerin karşılaştıkları güçlükler en başta anamalcı üretim ve bölüşüme dayanan ekonomik dizgenin niteliğinden doğmaktadır. Anamalcı bir düzende, kamusal işletmelerin, kamu yönetiminin, belediyelerin içinde buldukları ortamdan gelen sınırlılıklar, son dört yıllık dönemde açıkca ortaya çıkmıştır.

Kapitalist düzende belediye ve işletmelerinde üretim araçlarının kamunun iyeliğinde olması görünüşte kalmaktadır. Hatta, üretim bölüşüm ilişkilerini dolaylı ve karmaşık duruma getirmekte olduğu, fakat değiştiremediği belirtilmelidir. Belediyeler ve kamu işletmeleri, emekten yana bir değişmenin aracı olmaktan çok, anamalin emek üzerindeki egemenliğini pekiştirmekten öteye gidememektedirler.

Belediye ve işletmelerinin toplumcu güçlerin elinde olması sonucunda bunların yoksul ve dar gelirli ailelerin yaşadığı semtler ile kentin zengin ailelerinin yaşadığı semtler arasındaki hizmet ve alt-yapı ve öbür ürünlerden yoksul semtlerde yaşayan halkın daha çok yararlanabilir düzeye gelmeleri için çalışılmıştır. Böyle-

ce, gecekondü semtlerinden zengin mahallelerine kaynak aktarılması önlenmek istenmiştir. Fakat belediye organlarının dayandığı güçler, toplumcu belediye başkanlarının halk yararına bu girişimlerini engelleyerek ayakbağı olmuşlardır.

Kent ekonomisi, tekelci rantların oluştuğu bir ekonomidir. Serbest piyasa ekonomisinden farklı bir ekonomik yapı sözkonusudur. Esnaf dernekleri ve kuruluşları tekelci rantların oluşmasında etken oluyorlar. Söz konusu rantı, gerçekte, kentin güçsüz, düşük gelirli katmanları ödemektedir. Bu rantın oluşumunu ancak, üretici, düzenleyici, denetleyici halktan yana güçlü bir belediye önleyebilir.

Anamalcı kent ya da «kâr-kent», tüm sınıfların var olduğu, bu yüzden eşitsizliğin ve yarışmanın en keskin olduğu yerdir. Mekâna da yansıyan bu eşitsizliği gidermek için belediyelerin kaynak dağılımını eşitci yapmaları gerekiyor :

Kenteki tekelci ve kurumsal rantların oluşmasını önlemek için yalnızca kamu hizmeti, alt-yapı üretmek değil, piyasaya tüketim malları üreterek fiyat oluşumunu denetim altına almak gerekiyor. Belediyeler, özellikle, arsa ve konut üreterek kentleşmeden doğan rantları kamuya aktarmalıdır. Bireyin gösterişçi tüketim kalıplarını kısıtlayıcı, toplu, ortaklaşa tüketim kalıplarını özendirici bir tutum takınılmalıdır. Yeni pazarlama örgütleriyle aracının aradan çıkarılması belediyelerin görevi sayılmalıdır.

İşbaşında bulunan belediye başkanlarının, meclis üyelerinin sınıfsal kökenlerine bakılırsa, belediye karar ve yürütme organlarının büyük çoğunluğunun küçük esnaf ve sanatkârlar ile aracılardan, küçük girişimci ya da üreticilerden oluştuğu bir gerçektir. Dolmuşcular, taksiciler, fırıncılar, akaryakıt satıcıları, yapsatçılar ve benzerleri belediye organlarında en geniş ölçüde temsil edilmektedirler. Bu nedenle, ekme konusunda belediye başkanlarının ucuzlatma girişimlerini, merkezi yönetim kadar, belediye meclis ve encümenlerinden de karşı çıkanlar olmuştur. Bunların başkanla aynı siyasal partiden olmaları, çıkarlarına dokunan kararlara karşı tepki göstermelerine engel olmamıştır. Arsa spekülasyonuna karşı alınacak önlemler ve toplu konut girişimleri karşısında üstlencilerden, yapsatçılardan, yapım araç ve gereç alışverişi yapanlardan çok büyük tepkiler gelmiştir.

Belediyenin halktan yana girişimlerinin aracı ve küçük üreticilerin baskılarıyla baltalanması yanında, merkezi yönetim üzerin-

de etkili olan büyük anamal sahiplerinin de, özellikle yönetsel denetim yetkisini taşıyan bakanlıklar üzerinde ağır bastıkları, örneğin imar plânlarında istedikleri gibi değişiklik sağladıkları da bir gerçektir. Öte yandan, belediye işletmeleri ve hizmetlerinin düzeninin bir gereği olarak, emekçilerden çok, kentin varlıklı kesimlerinde yaşayan kişilere, kurumlara ya da kapitalist kuruluşlara yapılan bir emek ve gelir aktarma sonucunu doğurduğu açıktır.

Belediyenin varlığı, ürettiği kararlar, alt-yapı ve hizmetler denetimler, düzenlemeler, tariflendirmeler, izin vermeler (açış, işletme ve yapı izinleri) kent ekonomisinde büyük rantların doğmasına, kaynakların yaratılmasına ve bunların el değiştirmesine yol açmaktadır. Doğan bu rantların kimde kalacağı ve kime aktarılacağı konusu yerel yönetimin çıkmazını belirlemektedir.

Söz konusu rantlara el koyan tekelinde tutan küçük girişimciler, fırıncılar, hamamcılar, lokantacılar, yap-satçılar, münibüsçüler, dolmuşcular ile taksicilerin bu rantların ortadan kakmasına topluma ya da belediyesine geri dönmesine karşı çıkmaları doğaldır. Gerçekten, 1973'ten sonra İstanbul, İzmit, Adana, Ankara, Antalya belediyelerinde işbaşına gelen CHP'li başkanların halk yararına olan girişimleri yalnızca MC iktidarının karşı tutumlarıyla değil, fakat belediyelerin, meclislerin çoğunluğunu oluşturan bu çıkar küme ve çevreleri temsilcilerinden, yani kendi içlerinden geldiği bir gerçektir. Toplumcu belediye anlayışının gelişmesine öncülük eden ve örnek girişimlerle bu anlayışın somut örneklerini veren belediye başkanlarının kendi partilerinden önseçimlerde aday çıkamamaları gerçekten düşündürücüdür.

1973 - 1977 döneminde toplumcu bir belediyecilik anlayışının ortaya çıktığını, geliştiğini, (engellenmiş, kösteklenmiş ya da başarıya ulaşmış örnekleriyle) somutlaştığını gözlemlemiş bulunuyoruz. Bu alışlagelen belediye kavramından, belediyecilik uygulamasından ve örgütlenmesinden çok farklı bir anlayış, eylem ve örgüt biçiminin gerektiğini ortaya koymuştur.

Halkın, emekçilerin yönetime katılmaları ile akkondu, metro, sütçülük ve benzeri girişimlerin gerçekleşmesi olanağı doğabilir. Hizmetlerin gecekondü bölgelerine kaydırılması halkın belediyesi ile işbirliği yapmasını ve katkıda bulunmasını sağlayabilir. O halde, temel sorun, belediyelerin Anayasanın 116. maddesinin öngördüğü gibi gelir kaynakları ile donatılması yanında belediyelerin yapısını demokratikleştirici yeniden düzenlemelere gidilmesi zorunludur. Belediyelerin yerel halkın öz yönetimi niteliğine dönüş-

türülmesi, belediye hizmetlerinin geniş emekçi kitlelere de hizmetlerini götürme olanağını sağlayacağı gibi bu kitlelerin belediye yönetimine ve hizmetlere daha geniş ölçüde katılmaları ve böylece halkın belediye ile tümleşmesi gerçekleşmiş olabilir. Bu temel düzenlemeler yapılmadıkça, yerel halkın öz yönetimi biçimine dönüştürümedikçe, belediyelerin, halk yararına girişimlerinde beklenen etkinliği sağlamalarına olanak yoktur.

KAYNAKÇA

- AKBAL, Oktay, «Belediye Gerçeği», Cumhuriyet, 22.12.1976, günlük, s. 2
(1976)
- AKTAN, Tahir, «Mahalli İdarelerde Vesayet Denetimi» **Âmme İdaresi Dergisi** c. 9, sayı, 3 s. 3-24
(1976)
- Ankara Belediyesi Başkanlık Uzmanları, **Toplumcu Belediye**, Ankara, 1977.
(1977)
(1976) — **Çalışma Raporları**, Ankara 1976.
- BÖRTÜCENE, İcen, «Belediyelerin Malî Sorunları» **Belediyeler ve Kent Sorunları Dergisi**, Marmara ve Boğazları Belediyeler Birliği, sayı 20-25, 1977, s. 57-60.
(1977)
- ÇAVDAR, Tu nca y, «İzmit Yeni Yerleşmeleri Deneyinin Kuramsal Çerçevesi»,
(1977) **Belediyeler ve Kent Sorunları Dergisi** Sayı 20-25, (1977).
s. 29-34.
- DALOKAY, Vedat, «M.C. Kentlilere Karşı», Cumhuriyet, 1.9.1975 günlük, s. 2.
(1975)
(1976) — «Kent ve İnsan» **Mimarlık Haberleri**, 3.11.1976 s. 6.
(1977) — **06 Dalokay**, Ankara, 1977.
- ERDUMLU, G. — ÇEZİK, A., «Kent Altyapısının Hazırlanmasında Belediyelerin Rolü ve Onüç büyük Kent Belediyesi Sorunları»
(1975) DPT, Ankara 1975 (ç)
- ERTEKİN, Yücel, «Özendirme Fonları ve Küçük Belediyeler», **Âmme İdaresi Dergisi**, c 9, Sayı 3, 1976, s. 25-33.
(1976)
- GEDİKALİ, A. M., (Röportaj) Gültepe Belediyesi Tüm İlericilerin Belediyesidir.
(1976) Gültepe Belediye Başkanı Aydın Erten'in demeci **Yürüyüş** Sayı 45 17.2.1976, s. 10.
- Geray, Cevat, «Belediyelerin İflâstan Kurtarılması Anayasa Buyruğudur»
(1976) **Emek Dergisi Genel-İş**, 15.11.1976, s. 8-9.
- GEVGİLİLİ, Ali, «Kentler İçindeki Çekişme», Milliyet 3.11.1977.
(1977)
- IŞIKLI, Alpaslan, «Kapitalist Düzendeki Kamu İşletmeleri ve Belediyeler»,
(1976) **Emek Dergisi Genel-İş**, sayı 268, s. 5.
- İSVAN, Ahmet, «Düzen ve Halkın Belediyeleri», Cumhuriyet, 31.4.1977 s. 2.
(1977 a)
(1977 b) — «İkinci MC ve Belediyelerimiz» Cumhuriyet 9.8.1977, s. 2
(1977 c) — «Olanakları Daha Güçlü Bir Belediye'ye Doğru», Cumhuriyet, 24.9.1977, s. 2.
(1976 b) — «Çöp Yığınları ve Gerçekler», Cumhuriyet, 30.12.1976 s.2.
(1976 a) — «Halkın Belediyesi ve Spor Cumhuriyet, 16.2.1976 s. 2.

- KELEŞ, Ruşen, «Belediyeler, Sorunlar, Siyaset» **Cumhuriyet**, 1.7.1976 günlü,
(1976) s. 2.
- (1977) — «Kent ve Toplumsal Adalet», **Cumhuriyet**, 12.4.1977 günlü,
s. 2.
- KIRMIZITAŞ, Süleyman, (Tunceli Belediye Başkanı) ile «Demokratikleşme
(1976) Sürecinde Yerel İdarelere Büyük Görevler Düşüyor», **Yürü-
yüş**, sayı, 73, 31.8.1976, s. 16.
- KÖSE, Erol, «Türk Kentlerinin Beklediği Yeni Belediyecilik», **Milliyet**,
(1977) 1.10.1977 günlü, s. 2.
- KÜÇÜK, Yalçın, «Yerel Ekonomi ve Yerel Yönetim», **Vatan**, 11.11.1977 s. 8.
- Mülkiyeliler Birliği, **Büyük Kent Belediyeleri ve Sorunları (Sempozyum)**
Ankara, 1977.
- ÖZSOY, Numan, «Maliye Bakanlığı Açısından Belediye Gelirleri», **Belediye**
(1972) **Gelirleri Semineri**, Türk Belediyecilik Derneği, Ankara, 1972,
s. 83-99.
- ŞENYAPILI, Önder, «Halkın Yerel Yönetime Katılımı» **Cumhuriyet**, 7.9.1976
(1976) günlü, s. 2.
- TEKELİ, İlhan, «Tüketici Değil, Üretici Belediye» **Marmara ve Boğazlar c. 2,**
(1977 a) Sayı 18-20 (1977), s. 2-3 ve 28.
- TEKELİ, İlhan, «Yeni Belediye Seçimlerine Giderken, **Devrimci Belediyeler**
(1977 b) **Dergisi**, sayı 8 (1977), s. 2-6.
- TEKELİ, İ., — GÜLÖKSÜZ, Y., «Belediye Sorunları», **Âmme İdaresi Dergisi**,
(1976) c. 9, Sayı 2 (1976) s. 3-25.
- YAYLA, Yıldızhan, «Türkiye'de Belediyelerin Temel Sorunu, **Onar Armağanı**,
(1977) İ.Ü. Hukuk Fakültesi İdari İlimler Enstitüsü, İstanbul, 1977'-
den ayrı basım.